HISTORISCHE KRING

NEDERHORST DEN BERG

Febr. 1992 • ◄•► • nr. 5

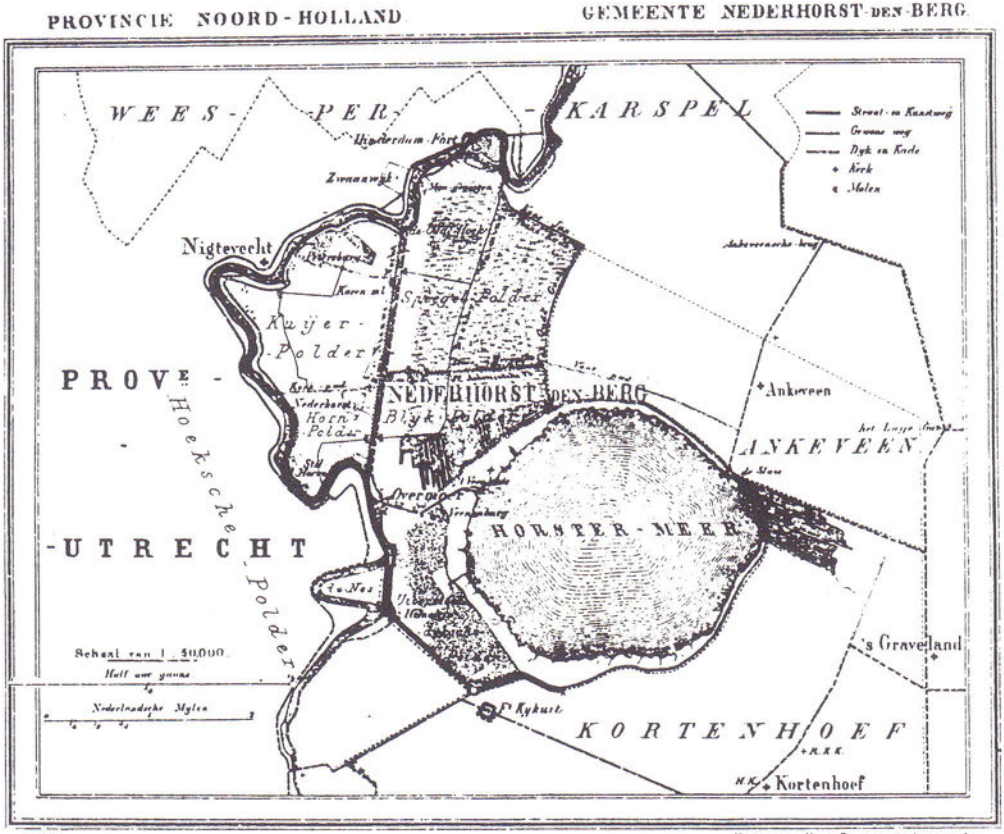

HISTORISCHE KRING - NEDERHORST DEN BERG

BESTUUR

Voorzitter	J.E. Jansen Pieter de Hooghlaan 23 1394 GJ NdB, tel. 02945-4152
Secretaris	W.J. van Deutekom Uiterdijksehof 14 1394 JM NdB, tel. 02945-3343
Penningmeester	K. Scherpenhuijsen Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 02945-1727
Alg.adjunct	G.W.C. Verheul Middenweg 24 1394 AK NdB, tel. 02945-1911
Leden	J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB

REDACTIE	G.J.M. Baar Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 02945-4368
	T. Griffioen Kuijerpad 6 1394 DA NdB, tel. 02945-4106
	J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB
LIDMAATSCHAP	*f* 25,-- per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girorek.nr.van de bank: 368387

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Opgericht: januari 1988

Jaargang 2 - nummer 5 februari 1992

INHOUD:

PAG: 110 Mededelingen en berichten

PAG: 112 Financieel overzicht 1991 Historische Kring

PAG: 112 Verslag lezing met films (Evert Boeve)

PAG: 114 Gesproken verleden (2) (Gerard Baar/Cees van Huisstede)

PAG: 118 Plannen voor Spiegel en Blijk (1) (Jan Baar)

PAG: 122 Meer over dominee Poeraet (2) (G. Verheul)

PAG: 126 Waterbeheersing (3) (K. Scherpenhuijsen)

MEDEDELINGEN & BERICHTEN

Jaarvergadering: 18 februari 1992, 's avonds om 8.00 uur in het Parochiehuis aan de Dammerweg.

****

De STICHTING REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING NOORD-HOLLAND organiseert dit voorjaar cursussen ter ondersteuning van het verrichten van historisch onderzoek, met name om de basisvaardigheden onder de knie te krijgen. De inhoud van de cursussen wordt zoveel mogelijk afgestemd op de wensen van de deelnemers. Van hen wordt een actieve inbreng verwacht.

Cursusaanbod 1992:

A. Bronnen voor lokale en regionale geschiedenis in het Rijksarchief N.H.
Lokatie: Rijksarchief NH., Kleine Houtweg 18 te Haarlem.
Duur: 6 zaterdagochtenden.
Kosten: ƒ 75,-- (incl. cursusboek).

B. Ontdekkingsreis naar het verleden. Hoe leefden onze voorouders, hoe komen we daar achter?
Lokatie: gemeentearchief Zaanstad, Hoogstraat 34 te Koog aan de Zaan.
Duur: 8 avonden.
Kosten: ƒ 100,--.

C. Kaarten en luchtfoto's. Hoe gegevens te bekijken en te interpreteren.
Lokatie: Universiteit van Amsterdam, faculteit Ruimtel.Wetenschappen, Inst.Soc. Geografie, Nieuwe Prinsengracht 130 te Amsterdam.
Duur: 4 avonden.
Kosten ƒ 50,--.

D. Van Floris V tot Willem de Zwijger.
Lokatie: Gem.archief Alkmaar, Hertog Aaldrigweg te Alkmaar.
Duur: 6 avonden.
Kosten: ƒ 75,--.

Verdere inlichtingen bij Jan Baar. Opgave en informatie bij het Bureau van de Stichting, tel. 023-318436.

****

Geschonken aan de Historische Kring:
-"De Horstermeer, 100 jaar droog" (1982) van de gemeente Nederhorst den Berg.
-Nieuwsbrief van de FLORONAmsterdam van mevr. J. Bok-Krieger.
-Een foto "Gezicht op de brug" - R.J. Baar (±1930).
Hartelijk dank!

****

12 ansichtkaarten van oud-Nederhorst den Berg. Voor *f* 5,-- verkrijgbaar via het secretariaat.

****

ACTIVITEITEN/WERKGROEPEN.

Werkgroep Documentatie.
De Werkgroep Documentatie is begonnen met het verzamelen van informatie en documentatie over de wasserijen.
Wij rekenen op uw medewerking als u iets hebt of op een andere manier kunt bijdragen, neemt u SVP kontakt op met Cees van Huisstede, Esdoornlaan 16, tel. 3407; Ruud Verkaik, Fazantelaan 17, tel. 4317; Ans van der Linden, Mesdag-laan 1, tel. 1342; Theo Wijngaard, Lijsterlaan 15, tel. 1831 of Jan Baar, Kerkstraat 6, tel. 4309.

****

MONUMENTENCOMMISSIE.

Door de gemeenteraad is de Monumentenverordening 1991 vastgesteld. Uit die verordening vloeit de verplichting voort om een Monumentencommissie in te stellen. Onze Kring is uitgenodigd om een lokale deskundige voor te dragen om zitting te nemen in die Monumentencommissie.
Wij hebben ons lid Ir. H.N. Karsemeijer bereid gevonden om namens de Historische Kring deze taak op zich te nemen.

****

Kopij voor het volgend nummer graag vóór 15 mei 1992 inleveren bij de redactie.

Financieel overzicht 1991

Inkomsten		Uitgaven	
saldo 1 januari 1991	1.389,85	Aanmaak foto's e.d. voor	
contributie 1990	525,--	verzamelingen	293,46
contributie 1991	1.900,--	administratie	117,22
contributie 1992	150,--	zaalhuur bijeenkomsten	103,90
giften	40,25	inschrijving Kamer van	
rente bank	8,25	Koophandel	61,--
verkoop boeken 5 mei	200,--	contactblad	530,50
opbrengst expositie 4/5 mei	42,--	zuurvrij papier voor foto's	592,50
verkoop contactblad	147,50		
entreegelden niet-leden	42,50		
subsidie Anjerfonds	800,--	aankoop verzameling	
subsidie gemeente	800,--	"Neeff" (ansichtkaarten)	2.400,--
opbrengst expositie zand-winning	99,20	kosten expositie zandwinning	223,05
verkoop fotomapjes	233,--	reproduktie ansichtkaarten c.a.	919,65
		saldo 31 december 1991	1.136,27
TOTAAL	6.377,55	TOTAAL	6.377,55

Saldo per 31 december 1991:		
	banksaldo	ƒ 863,38
	kassaldo	ƒ 272,89
	Totaal	ƒ 1.136,27

VERSLAG LEZING MET FILMS VAN EVERT BOEVE.

Dinsdagavond 19 november 1991 vertoonde cineast Evert Boeve voor een enthousiast gehoor (waaronder veel jongeren) in het Parochiehuis een drietal films.
Voorzitter Jansen opende de avond en gaf direct het woord aan de heer Boeve.

Als inleiding op zijn eerste film (1955!) over de Googh, vertelde de heer Boeve hoe de markante, bij vele Bergers bekende, toenmalige bewoners van dit prachtige stukje natuurgebied, de heren Hoetmer en Kuilman, zeer verschillend van karakter en mentaliteit, toch goede buren waren.

De tweede film liet zien hoe de turfwinning in onze streek eeuwenlang heeft plaatsgevonden met behulp van eenvoudig gereedschap, veel vakmanschap en zweet.
Uit "liefhebberij" beoefende de heer Jan van Asselt van het Moleneind uit Kortenhoef tot voor ongeveer tien jaar geleden dit zware ambacht.

Met zijn boot voer hij door plas en sloot waaruit hij het laagveen met de hand opbaggerde. Met zwaarbeladen boot vervoerde hij het natte veen naar zijn akker.
Daar stond een bekisting klaar, waar hij het natte veen uit zijn boot in overschepte.
Nu kon het veen drogen. Hij hoopte, dat de weergoden hem goedgezind zouden zijn, zodat hij voor de winter zijn turfjes kon steken!

De derde film ging over de laatste man (uit Huizen) die de bekende waslijnen maakte, speciaal voor onze vissersdorpen: een klos hennep, vier keukenstoelen, slim gereedschap en veel foefjes.
De waslijnen werden zo gedraaid, dat het wasgoed, zonder knijpers, tussen de draaiingen van de lijn kon worden geklemd.
De hele "lijnbaan" is weer in bedrijf te zien in het openluchtmuseum van Enkhuizen, waar ook deze film werd vertoond.

Een avond vol weemoed om het verlies van oude plekjes en respekt voor de inventiviteit van onze voorouders.
Terecht sprak de voorzitter zijn grote dank uit voor deze kostelijke avond van EVERT BOEVE.

GESPROKEN VERLEDEN (2)

(Gerard Baar/Cees van Huisstede)

De toenmalige kasteelheer, Baron Van Lijnden, had zijn koetshuis ingericht als een soort militair tehuis en tegen de avond moet een niet onaanzienlijk deel van de van huis en haard geroepen jongeren zich langs de Reevaart richting kasteel hebben voortbewogen. Er werd gekaart, gezongen, muziek gemaakt en toneel gespeeld. Later op de avond liep iedereen weer het kale stuk terug naar Overmeer.
Veel stond er niet langs de Overmeerseweg, het gemaal van de Blijkpolder halverwege was het meest in het oog springende gebouw. Er tegenover, op de Slotlaan, stond een heel klein dijkhuisje, de Horre genaamd, en op de punt, waar nu enkele bungalows staan, de oude stoomwasserij van v.d. Heide, waar meest mensen uit Overmeer werkten die met een bootje over de Reevaart gehaald en 's avonds weer teruggebracht werden.

De huidige "Herberg", toen café van de Poel, speelde ook een niet onbelangrijke rol in het dagelijkse sociale leven.

Overmeer.

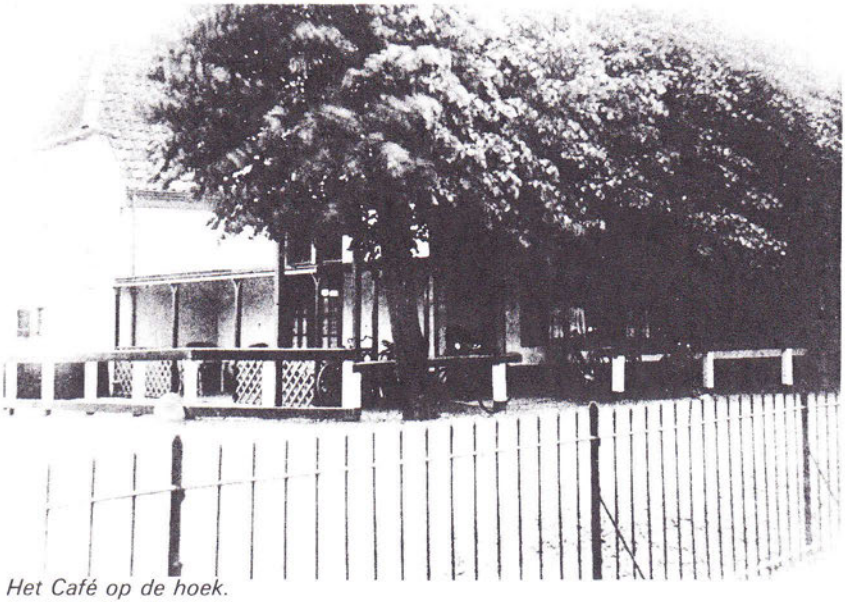

Het Café op de hoek.

Autochtonen en vreemdelingen, die van de nood een deugd maakten, troefden elkaar af met klaverjassen en sterke verhalen. Volgens mijnheer Klein spande een Bergse broodvisser de kroon met zijn "ware verhalen". Uit balorigheid hadden een paar soldaten zijn laarzen, die tijdens zijn middagdutje bij de achterdeur stonden, in de Vecht gehouden, vol water laten lopen en vervolgens teruggezet. De visser stapte na zijn pauze natuurlijk zonder te kijken in zijn lieslaarzen en zal ongelwijfeld, eufemistisch gezegd, een verwensing geroepen hebben. Later op de dag kwam hij met paling het café binnen en bood ze te koop aan. "Uit m'n eigen laarzen gehaald, toen ik wakker werd", beweerde hij. Ja, vissen is een kunst apart. De soldaten zullen ze wel gekocht hebben, want ze hadden niet voor niets een slager en een kok aan boord van hun Rijnaak. Paling in het groen bestond toen nog niet, want dat is pas later uitgevonden door ene visser Hoetmer die naar België vertrok om daar een bestaan op te bouwen. In Vlaanderen sloeg paling in het groen enorm aan als culinaire lekkernij.

Terwijl het vaderland bewaakt werd door zich af en toe vervelende soldaten, die in het bezit waren van een paar handwapens (geschut was er niet) welke ze eigenlijk nooit mochten gebruiken omdat er te weinig munitie was, ging het leven in het toch wat meer dan de omgeving geïndustrialiseerde dorp gewoon door. Jonge meisjes fietsten tweemaal daags kibbelend, pratend en soms vechtend tegen de wind in naar het einde van de Dammerweg, waar de grote wasserijen stonden. Of naar de Vaartweg en het eiland. Naast tuinbouw en veeteelt gaven de grote en de kleine blekers het dorp een impuls. Beurtschipper Van Emmerik vervoerde personen en schone wassen naar Amsterdam en ook terug met vuile wassen. Er waren toen al Bergers die iedere dag in de grote stad kwamen om schone wassen uit te venten met een gehuurde handkar. Men was nog lang niet zo op het Gooi georiënteerd als nu.
De afstanden om ergens te komen zijn voor ons dorp lange tijd groot geweest. De "groene brug" bij Uitermeer werd pas in 1936 geopend voor anderhalve man en een paardenkop.

Nieuwe Hollandsche Waterlinie.
Groep Nieuwersluis.
COMMANDANT.

№ 2253.

Loenen aan de Vecht, 15 Juni 1916.

Openbare pomp
te Overmeer.

Mij is ter vore gekomen, dat het herhaaldelijk voorkomt, dat de openbare pomp te Overmeer dagen achtereen geen water geeft.

Behalve de burgerbevolking is dan ook de militaire wacht aldaar, bestaande uit één commandant en 7 man, genoodzaakt ander water te drinken, hetzij Vechtwater, hetzij polderwater, opgepompt door het stoomgemaal.

Ik heb de eer beleefd doch met klem deze aangelegenheid onder de aandacht van UEdelachtbare te brengen, te meer waar zich thans te Overmeer ten huize Knip, C. 75. een geval van febris typhoidea voordoet.

De Kolonel
Groepscommandant.
Delgrool

De groepscommandant uit zijn bezorgheid over de drinkwatervoorziening te Overmeer.
(Gemeentearchief Ned.den Berg)

Aan
den Heer Burgemeester
te
Nederhorst den Berg.

Veel verkeer was er niet, het meest werd misschien door paard en wagen gebruik gemaakt van onze nu overvolle provinciale wegen aan de Noord- en Zuidzijde van de gemeente. Misschien ziet men in het jaar 2010 de jaren dertig van de twintigste eeuw terug. Als we tijd van leven hebben!!

Van achter de Kerkstraat zag je een groen wijds weidelandschap met in de verte de torens van Abcoude en dichterbij die van Nigtevecht. Eind 19e eeuw werd het Merwedekanaal gegraven, vlak achter de Vecht, waardoor eeuwenoude banden met dorpen westelijk van het onze langzamerhand werden verbroken. De definitieve breuk was het uit de vaart nemen van de pont op rails bij Nigtevecht door Rijkswaterstaat in de jaren 50. Toen heette het al AmsterdamRijnkanaal.

Volgens een andere gesproken bron, de heer Dirk Hoetmer, ruim 90 jaar, kwam het eerste vliegtuig in 1920 over Nederhorst den Berg gevlogen. Iedereen rende weg van waar hij of zij mee bezig was om dit wonder te aanschouwen. Hij vond het maar niks. "De lucht is voor de vogels", zei hij. Niet helemaal konsekwent gedacht van hem. Hij sleet zijn dagen met boeren en vissen. Streng doorgevoerd, zou hij niet eens met een boot over het water mogen varen. Maar ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is, en gebekt is Dirk. Verhalen vertellen is hem op het lijf geschreven.
In 1918 was hij al met zijn vader, na een lange reis, naar een vliegtuigshow in Amsterdam geweest. De "machines" stonden weliswaar op de grond maar maakten een enorme indruk op hem. Na het overvliegen van het eerste vliegtuig ging iedereen weer verder met zijn zeer van nu verschillende bezigheden, maar er werd gegarandeerd nog weken over gesproken.

De vooruitgang heeft niet stilgestaan. In de tweede wereldoorlog werden de toenmalige uitvindingen dapper uit de lucht geschoten.

(wordt vervolgd)

(Het eerste deel van GESPROKEN VERLEDEN is in nr. 2 van de uitgave van de Historische Kring gepubliceerd).

PLANNEN VOOR SPIEGEL EN BLIJK. (Jan Baar)

Plannen voor het Utrechts-Hollands Plassengebied in het algemeen en voor Spiegel en Blijk in het bijzonder zijn er in de loop der jaren vele geweest.
Al heel lang geleden werd alleen toestemming tot vervening gegeven als er enige zekerheid ingebouwd was, dat de uitgeveende grond weer geschikt gemaakt kon worden voor landbouw.
Aanvankelijk kon aan deze voorwaarde voldaan worden door het "toemaken" (opvullen) van het verveende land, dat nog niet onder de waterspiegel kwam. Het "toemaken" gebeurde met het terugopbrengen van de voor turf ongeschikte bovenlaag van de afgegraven grond, door bagger uit sloten en weteringen en later door het storten van organisch huisvuil en ander afval. Dit verklaart het voorkomen van allerlei huisvuilresten, zoals pijpekoppen en aardewerkscherven in de polders. Later toen men door het slagturven steeds dieper kon gaan, kon hergebruik alleen verwezenlijkt worden door droogmaking. In 1790 verordonneerden de Staten van Utrecht dat een verveningsvergunning gebonden moest zijn aan een droogmakingsplan.

Een verlaten verveningsgebied leverde weinig op. Toen rond 1860 de turfwinning achteruit ging door de opkomst van steenkool drong de vraag wat er met uitgeveende polders moest gebeuren zich steeds meer op.
In 1858 werd een Staatscommissie ingesteld "tot Droogmaking der Plassen beoosten de Vecht". In het verslag aan "Zijne Majesteit den Koning" kwam de commissie tot de slotsom, dat droogmaking technisch gezien mogelijk was, maar dat het financieel geen voordelige onderneming zou kunnen zijn, o.a. vanwege de eisen, die Defensie stelde i.v.m. de handhaving van de Hollandse Waterlinie. Het plan besloeg 5.170 bunder. In dat jaar was van de Spiegelpolder 184 bunder verveend, 13 bunder kon nog verveend worden, terwijl 65 bunder onverveend diende te blijven. Voor de Blijkpolder was dit resp. 133, 12 en 12 bunder. Uiteraard was ook de Horstermeer in de plannen betrokken. Een van de overwe-

Kaart (detail) behorende bij het verslag der Staatscommissie ingesteld bij K.B. van 10 nov. 1911, nr. 30, tot het instellen van een onderzoek omtrent het vraagstuk der droogmaking van de plassen beoosten de Vecht (1920) - RANH, Haarlem.

gingen van de commissie was, of het wenselijk zou zijn, dat de plassen "in vruchtdragend land herschapen worden; en dat daardoor tevens een einde gemaakt worde aan de aanzienlijke verliezen, waaraan de kanker van den afslag de omliggende streek blootstelt "
In 1876 kreeg W.C. Timmerman uit Amsterdam concessie voor het hele gebied. De vergunning werd in 1878 ingetrokken omdat de defensiebelangen toch te zwaar wogen. Van droogmaking kwam niets, uitgezonderd de Horstermeer en de Bethunepolder bij Tienhoven.
Er werden nog een paar plannen ontwikkeld, die ook niet verder kwamen dan de tekentafel. In 1907 kreeg een actiegroep voor droogmaking in de Vechtstreek 3000 handtekeningen bijeen. Deze werden, met een verzoekschrift tot droogmaking, aan de koningin aangeboden. Een van de actieve actievoerders was de Bergse dokter Wartena. In een lezing, gehouden omstreeks 1910 voor de Vereeniging voor de belangen van de Utrechtse-Noord-Hollandse Vechtstreek, die o.a. tot doelstelling had, het bevorderen van droogmaking van de uitgeveende plassen, toonde hij zich een duidelijke voorstander van droogmaking, vooral in het belang ook van Nederhorst den Berg e.o., het "treurigste, achterlijkste, meest onhygiënische deel van de Vechtstreek .... een dooie, achteruitgaande streek." In 1913 kwam de heer Obreen, Ir. te 's-Graveland met een droogmakingsplan.

Ondertussen was in 1911 weer een Staatscommissie ingesteld. Deze kwam in 1920 met een tot in de details uitgewerkt plan. De verwachting was, dat door droogmaking een duidelijke verbetering van de economische situatie zou ontstaan, met als neveneffect een verbetering van de algehele gezondheidstoestand, mits er gezorgd werd voor een goede drinkwatervoorziening. Ook dit ambitieuze plan kwam niet tot uitvoering.

In Den Berg hield men zich ook bezig met de toekomstplannen t.a.v. het plassengebied. Op verzoek van enkele personen vond half mei 1918 in Café Bornhijm een openbare vergadering plaats onder voorzitterschap van F. de Boer

Szn. Statenlid F. Korthals Altes zou spreken over verbetering van de afwatering van de Vechtstreek en droogmaking der plassen. De Gooi en Eemlander van woensdag 15 mei 1918 doet verslag en vermeldt, dat de inleider van mening is dat verbetering van de Vechtafwatering en drooglegging mogelijk én urgent is.
Een watergemaal te Muiden zal zo spoedig mogelijk gebouwd moeten worden. Dat te bouwen gemaal zal elektrisch aangedreven moeten worden, gezien de te verwachten electrificatie van de gehele Vechtstreek.
Meerdere malen wordt de spreker door applaus vanuit de stampvolle zaal onderbroken.
Na afloop melden 40 personen zich aan als lid van een op te richten onderafdeling van de Noord-Hollandsche Bond van Vereenigingen voor Waterschapsbelangen en Verkeerswezen, de Bond waarvan de heer Korthals Altes voorzitter is.
Het voorlopig afdelingsbestuur van de afd. Nederhorst den Berg zal bestaan uit:
F. de Boer, Szn.
H. Pos, Azn (voorzitter Spiegelpolder)
J.A.M. Nieuwendijk (voorzitter Horn- en Kuijerpolder) en C. Blatt, Vreeland.

Op 12 april 1917 hadden de besturen van de Blijk- en Spiegelpolder al een verzoek aan Hare Majesteit gericht om de kosten, verbonden aan het opmaken van een plan voor droogmaking te mogen bestrijden uit het droogmakingsfonds. De gemeenteraad ondersteunde het verzoek van de polderbesturen. De toestemming kwam al op 7 augustus binnen bij secretaris J.E.H. Im Oldenhage. Op grond van deze machtiging werd besloten over te gaan tot het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid tot droogmaking van de Blijk- en Spiegelpolders.

(wordt vervolgd)

MEER OVER DOMINEE POERAET.

G. Verheul

Poeraet slaagt er in nu een geweldig rookgordijn op te trekken:
Eerst verschijnt ter classis de diaken P. van Gunst, die weer begint over Claartje Willems. De ouderling Gysbert Dirkz Janmaet en de diaken P.G. Bongenaar vragen van alles afschrift. Dus tijd rekken en verwarring stichten. Maar de classis houdt vast: IS DIE BOETEPREEK NU GEHOUDEN OF NIET?
De kerkeraad legt de notulen van haar vergadering van 11 augustus over, alsmede een copie daarvan. Die stukken blijken niet gelijkluidend te zijn. Wel wordt duidelijk dat Poeraet een preek gehouden heeft 'vol uiterste vernedering en stichting'.
De classis vraagt door: wat is er precies gezegd?
Janmaet: Ik weet het niet precies meer.
Van Gunst: Het ging geloof ik over de conscientie.
Bongenaar: Daar mag ik niet over praten.
Oukoop: Ik heb van horen zeggen, dat de preek één uur duurde.
Er ontstaat ook nog een ruzie tussen de kerkeraadsleden onderling. Maar het ontgaat de notularius waar het precies over ging.
Nu staat Poeraet zelf op en meldt: "Ik heb inderdaad bedoelde preek niet gehouden". De classis is verbijsterd en is weer terug bij af. Het wordt laat en de vergadering heeft nog andere agendapunten af te handelen. Men verzoekt Poeraet buiten te wachten. Maar die zegt: "je kunt me nog meer vertellen". 'Met ging hij ten deuren uit ende de laetste woorden en konde men niet verstaen'.
Bongenaar vraagt de censuur, waaronder de kerkeraad Poeraet heeft gesteld, op te heffen. Toegestaan. Men besluit de schorsing van Poeraet, zo lang die zich op de synode beroept, op te schorten. De synode behandelt de zaak op 5 september 1730. Poeraet moet zelf verschijnen, ook al zegt hij dat hij het beroep op de synode intrekt en bovendien 'de dagh hem niet schikt'. Hij heeft nu een boetepreek bij zich. Die wordt verzegeld naar de classis ter beoordeling gestuurd. Een synodale commissie zal beoordelen of alles correct wordt uitgevoerd.

De classis vergadert op 11 oktober. Conclusie: de boetepreek lijkt nergens naar. Hij zit vol 'spotachtige, stekelachtige en zeer ergerlyke spreekwysen'. Poeraet moet een nieuwe maken en ditmaal schrijft de classis zelfs de tekst voor: Spreuken 29:1. 'Een man die dikwyls bestraft synde synen necke verhardt sal schielyk verbrooken worden zoo dat er geen genezen aen zy'.
Ook dicteert de classis zinnen die letterlijk in de preek moeten worden uitgesproken:
- Dat classis en synode jegens hem juist hadden gehandeld.
- Ja, hem zelfs hadden kunnen ontslaan.
- Dat de hem opgelegde boetepreek terecht was en dat hij
- zijn excuses aanbood aan de predikanten, die tijdens
- zijn schorsing de kerkdiensten hadden geleid en die hij
- 'op een onchristelyke en de heilige plaats onwaerdige
- wijze had durven mishandelen. En dat hij zich onderwierp
-aan de censuur'.

Een wel heel bittere pil voor een man als Poeraet. Om medelijden mee te krijgen. Want zondag 5 november 's morgens om 9 uur is het zover. Dan zal de befaamde preek in Nederhorst den Berg worden gehouden onder controle van de classicale afgevaardigden, de predikanten van Ankeveen en Kortenhoef, Voet en Huigens en verder Kluppel en Henshusius.
En nu wordt de situatie meer potsierlijk dan tragisch. Hoewel? De deputatie verschijnt bij de kerk. Maar waar blijft Poeraet? De koster komt vragen of de heren misschien met de kerkeraad willen spreken. Maar daar zijn ze niet voor gekomen. Luid de klok en ga de dominee roepen. Hij komt terug met het bericht: Dominee laat de heren hartelijk groeten maar komt niet! Ondertussen zingt de gemeente de ene boetpsalm na de andere. Eindelijk beklimt ds Kluppel de kansel en leest de beslissing van de classis voor. Deining in Nederhorst!
In de classisvergadering van 8 november waar verslag van deze gebeurtenissen wordt gedaan, verschijnt plots...Poeraet. Hij wordt niet toegelaten. Wie wel binnen mag is de kerkeraad met een resolutie: Zij hadden het Poeraet verboden om de boetepreek te houden. Dat was het dus wat de kerkeraad

op 5 november aan de gedeputeerden had willen mededelen! Poeraet mocht niet preken van zijn eigen kerkeraad.
Het wordt nu de classis werkelijk te dol. Ze hebben nog wel iets anders te doen dan dit soort intriges te behandelen. De kerkeraadsleden worden allemaal uit hun ambt ontzet en als er in Nederhorst nog moeilijkheden van komen zal men de hulp van de Staten van Utrecht inroepen.
Vier dagen later preekt in Nederhorst ds. Moesberg. Hij deelt mee dat ds. Poeraet uit zijn ambt is ontzet evenals de kerkeraad en dat er over twee dagen een nieuwe kerkeraad wordt gekozen (door de mannelijke lidmaten!). De oude kerkeraad is overbluft. In de nieuwe zit de notoire anti-Poeraetiaan de Schout Johan van Soesdijk, Jan Barentsz. Blom, de majoor van het garnizoen aan de Hinderdam, Jan van der Logt en Joost Antonissen van Hilten.

De volgende zondag preekt dominee Voet. De oude kerkeraad is kennelijk van de schrik bekomen en is voltallig in de voor de nieuwe kerkeraad bestemde bank gaan zitten. Voor de lezenaar in het koor posteert zich de ex-ouderling Van Gunst. Hij eist dat hij een beslissing van de oude kerkeraad mag voorlezen. Voet verbiedt het en gaat door met de schriftlezing! Als de koster gaat collecteren willen de oude diakenen hem het zakje ontnemen. Het wordt duwen, trekken en schreeuwen. Voet weet van geen wijken: Hij dreigt de oproerkraaiers te zullen aanklagen wegens verstoring van de kerkdienst. Dat brengt wat rust. Na de preek installeert Voet de nieuwe kerkeraad. Het verzet lijkt gebroken. Wel neemt de oude kerkeraad nog een advocaat in de arm om bij de synode te reclameren.

Op 17 januari 1731 wordt de nieuwe predikant beroepen, Marten Adriaan de Jong.
Zijn eerste zorg zal zijn geweest de nooit door Poeraet bijgehouden doop-huwelijk en lidmatenboeken bij te werken. Poeraet weigerde ook andere stukken over te dragen als hij niet 'een verklaring van indemniteit' kreeg, een verklaring dat Nederhorst den Berg zo nodig voor zijn levensonderhoud garant bleef.

In Nederhorst den Berg bleven de partijschappen voortbestaan. Poeraet blijft nog jaren hier wonen. In 1734 en 1735 verschijnt hij nog bij de classis en vraagt gehoord te worden om zich alsnog te verdedigen. Het wordt niet toegestaan.

Later verdwijnt Poeraet uit ons gezichtsveld. Afgang van een man die zo voortreffelijk begon met zijn officiële functies in Ring en Classis. Was hij ijdel? Zelfingenomen? Een intrigant?
In elk geval heeft hij gedurende een kwart eeuw in Nederhorst tweedracht gezaaid, de classis van haar werk gehouden en zijn administratieve arbeid sterk verwaarloosd.
De indruk die overblijft is: TRAGIEK.

Den BERGH *aan de* VECHT

WATERBEHEERSING (deel 3)

K. Scherpenhuijsen

INUNDATIEDUIKER AAN DE OVERMEERSEWEG.

Zolang de Hollandse Waterlinie heeft bestaan om Noord- en Zuid-Holland te verdedigen tegen een invallende vijand, lag Nederhorst den Berg in dit gebied. Om de polders vroeger onder water te zetten konden de watergangen van de poldermolens en later de stoomgemalen worden gebruikt om het water van de Vecht terug te laten lopen in omgekeerde richting.
Toen echter overal diesel- en elektrische gemalen kwamen, na 1920, was dit onmogelijk geworden daar de pompen werden voorzien van persleidingen voor het lozen van water in plaats van watergangen.
Dit was echter geen groot bezwaar voor de inundatie daar bij de meeste polders wel een opening in een dijk kon worden gemaakt door middel van springstof, waardoor het water naar binnen kon lopen.
Deze mogelijkheid bestond echter niet voor de doorgaande weg door Nederhorst den Berg, welke wel geheel langs de Vecht liep, maar tevens een goede verbinding vormde tussen de pas aangelegde Prov. weg Hilversum-Haarlem en aan de noordkant Bussum-Amsterdam. Deze verbinding was nodig en onmisbaar voor militair vervoer binnen de Waterlinie en voor het bereiken van de stellingen.
Om hiervoor een oplossing te vinden heeft Defensie in 1929 besloten een grote betonnen inlaatduiker te maken vanaf de Reevaart door de Overmeerseweg naar de Blijkpolder, ter plaatse waar de oude molen stond, recht voor de hoofdwetering.
Deze duiker had een breedte van 4,- M en een hoogte van 1,80 M inwendig en was aan de Reevaartzijde afgesloten door een dubbele wand van schutbalken welke uitneembaar waren. Aan de Reevaartzijde was eveneens een inlaatklep gemaakt om in droge tijden water in te laten voor het op peil houden van de Blijkpolder.

In 1930 waren de werkzaamheden aan deze duiker geheel gereed. De bevolking van Nederhorst den Berg kon toen niet vermoeden, dat 10 jaar later het kunstwerk in gebruik moest worden gesteld tijdens de oorlogsdagen in mei 1940. Op zondag 12 mei 1940, omstreeks 17.00 uur, werden door een eenheid militairen de schutbalken uit de duiker verwijderd, zodat het Vechtwater vrij toegang had tot de achterliggende polders om deze geheel onder water te zetten.
Na de capitulatie konden op 16 mei de schutbalken weer geplaatst worden en het water afgemalen.
De tweede keer dat de duiker is gebruikt was 5 jaar later, maar toen waren het de Duitsers, die gebruik probeerden te maken van de inundatie om de oprukkende Geallieerde legers de toegang tot West-Nederland te ontzeggen.

Op 14 april 1945 kwamen enkele Duitsers de situatie bij de duiker verkennen, maar ze konden weinig beginnen daar de schutbalkenberging, waarin ook de hijslieren stonden, gesloten was en de sleutels niet te vinden waren. Diezelfde avond heeft de B.S. (Binnenlandse Strijdkrachten) de lieren uit de berging gehaald en op een andere plaats ondergebracht.
Eén dag later kwamen de Duitsers terug en hebben de berging open gebroken, maar ze vonden geen lieren meer! Met springstof hebben ze toen een gedeelte van de schutbalken laten springen, zodat het water de Blijkpolder instroomde, waardoor ook de omliggende polders, waaronder de Horstermeer, onder water zouden komen.
Na overleg is toen door tuinders uit de Horstermeer, onder bescherming van de B.S., een aantal schutbalken geplaatst tot net onder de waterlijn, zodat bij controle niet direct zichtbaar zou zijn, dat de duiker was dichtgezet, omdat nog een kleine hoeveelheid water naar binnen liep, maar niet voldoende om in korte tijd grote oppervlakten onder water te zetten.
Dit heeft echter niet geholpen daar de Duitsers door kregen wat er had plaatsgevonden, omdat het water niet voldoende wilde stijgen. Ze hebben toen met springstof alle schutbalken

laten springen, zodat de hele duiker open was en het water met geweld de polders instroomde. Het spel van Kat en Muis was over, een zeer gevaarlijk spel, want er waren geen schutbalken meer over om in de duiker te worden geplaatst.
Na de bevrijging in mei 1945 zijn zo spoedig mogelijk nieuwe schutbalken aangebracht, waarna het water voor de tweede keer in VIJF jaar kon worden weggemalen.
Doordat intussen wel was gebleken dat een waterlinie in een moderne oorlogsvoering geen nut meer had, werd van een eventueel gebruik afgezien en was ook de inundatieduiker waardeloos geworden.
Met het dempen van de Reevaart in 1970 kon het Vechtwater zelfs de duiker niet meer bereiken. In 1987 is de duiker gesloopt.

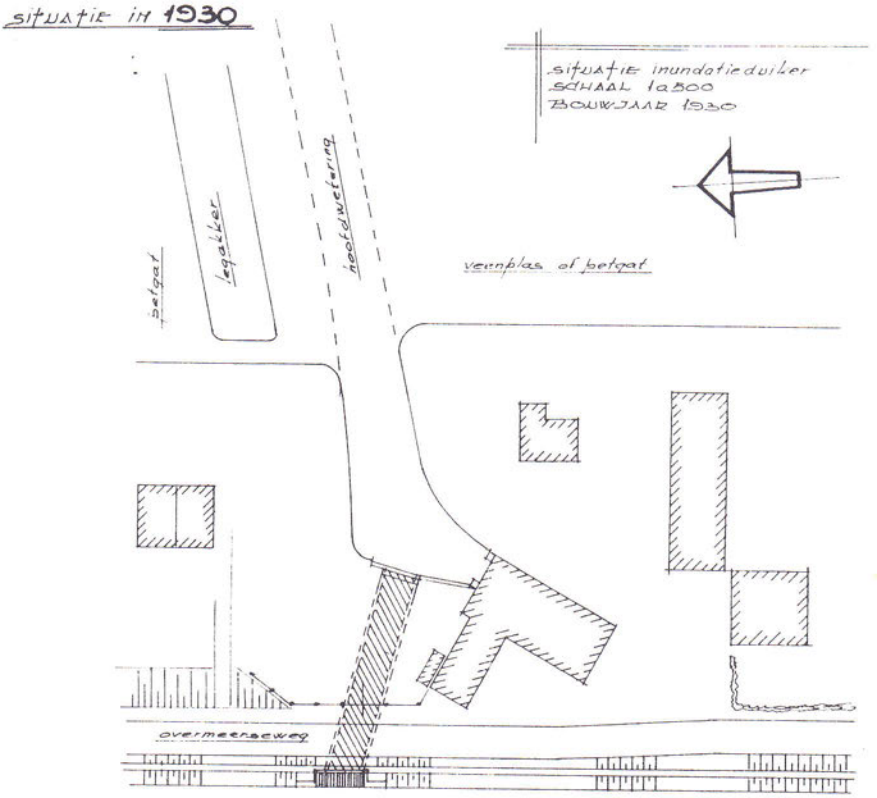

Overzicht van archieven en indices (klappers) betreffende Nederhorst den Berg

aanwezig bij het

Streekarchief te Hilversum

archieven van:

gemeentebestuur, 1625-1936 *
- met burgerlijke stand: geb. 1811-1892, huw. 1811-1912, overl. 1811-1932
- nog geen bevolkingsregisters
gerecht, 1620-1811 *
notarissen, 1664-1710, 1770-1789 *
polders:
- Blijkpolder, 1708-1951 *
- Heintjesrak- en Broekerpolder, 1762-1979 *
- Horn- en Kuijerpolder, 1746-1962 *
- Horstermeerpolder, 1612-1980 *
- Spiegelpolder, 1779-1979 *
Ned. Hervormde Gemeente, (1600) 1625-1954 *
DTB's (doop-, trouw- en begraafboeken van vóór 1811) *

* betekent dat er een toegang is in de vorm van een inventaris of plaatsingslijst

indices op bovengenoemde DTB's:

hervormd dopen, 1639-1812
hervormde huwelijken, 1639-1813
hervormd begraven/overlijden, 1625-1811
impost v.h. gerecht op huwelijken, 1625-1732

indices op archief van het gerecht:

schepenakten (hierin ook enkele transporten en huwelijken), 1722-1811

N.B.: de indices zijn alle geordend:
- alfabetisch op familienaam
- alfabetisch op patroniem
- op datum

de indices op de schepenakten zijn ook geordend naar soort akte

Omslagprent:

gemeentegrenzen van Nederhorst den Berg
in het jaar 1867. de Horstermeerpolder
is nog niet drooggemaakt.